

ENRIC CASASSES, «L'estil Rusiñol», a *El País*, 8 de juny de 2006.

El 1902 s'estrenen *Els Jocs Florals de Canprosa* i el món florallesc es posa fet una fúria. L'abril de 1903 s'estrena *L'hèroe* i de seguida els militars la prohibeixen, i va estar prohibida molts anys. El desembre de 1903, *El místic*, sobre el cas Verdaguer, on Rusiñol treu a la llum del sol els mesquins drapets de les jerarquies eclesiàstiques. És a dir, Rusiñol era un batallador que no tenia por de plantar cara i cantar la canya. Els aplaudiments del públic i la reacció iracunda dels floralescos, els militars i els missaires demostren que la seva llengua era eficaç, clara, directa i entenedora. I el fet és que encara ho és. I divertida.

A partir del 1906 comença a rebre unes bastonades noves: atacs insultants que es carreguen l'obra a base de carregar-se la persona i viceversa, fets amb mala bava, i que vénen dels que Pla anomena «els intel·lectuals catalans de la generació posterior, els noucentistes de Xènius». Amb això Pla hi fa un comentari que està molt bé: «Els joves! Els vells! Històries infantils! No sé pas si en aquest país ens podem permetre aquests luxes. Més aviat sembla que hi ha feina per tothom, perquè tot està per fer».

Els atacs de Xènius des del seu *Glosari de La Veu de Catalunya* són injeccions de fel i no tenen ni volen tenir cap comprensió humana del personatge ni de l'obra. La petita venjança de Rusiñol és escriure el *Glosari de Xarau a L'Esquella de la Torratxa*. Una de les seves gloses va contra la hipocresia i es titula *Salva l'ànima però no atropellis*. Una altra, *Filosofia barata*, desmunta el tòpic de la suposada sinceritat artística: «El gran Jacinto Verdaguer, en lloc de deixar els manuscrits amb aquella sinceritat que tenen les obres imperfectes, retocava, polia i brodava, fins que les seves poesies, de sinceres que havien nascut, s'anaven tornant obres mestres».

En una de les proses del llibre de 1905 *Ocells de fang*, la titulada «El morfiníac», diu, quan el protagonista ha fet l'esforç d'escriure sense droga: «Ell, l'home refinat, l'escriptor exquisit, el que ajuntava en una plana el misticisme d'En Verlaine amb les sonoritats d'En Mallarmé i la força d'En Baudelaire, havia escrit trenta quartilles de prosa folletinesca, vulgar, fins indigna». Aleshores, és clar, «va treure l'amorosa vespa, i va donar-se la picada».

El 1907 surt *L'auca del senyor Esteve*: «l'obra constituí un gran èxit de públic i un fracàs de crítica. Els lletruts

saberuts acolliren el llibre amb escarafalls; es mostraren especialment estugosos els intel·lectuals noucentistes de Xènius... Avui sabem que els set-ciències ficaren els peus a la galleda i que fou la gent del carrer i dels tramvies la qui hi va veure clar des del primer moment». Ho diu Rodolf Llorens el 1968 a *Com han estat i com som els catalans*, i afegeix que si el senyor Esteve és «un precipitat o comprimit de la petita burgesia arrugada», i que representa «la part patronal pansida», l'altra gran novel·la de Rusiñol, *El català de 'La Mancha'* (1914), mostra «la part obrera expansiva». És el català que ni pacta ni pactarà, l'anarcoide revolucionat que ignora el seny, la mesura i la ironia perquè ell va «en sèrio» i intenta el que sembla impossible: convèncer els fatalistes i individualistes manxecs de la possibilitat del cant coral revolucionari: al poble de Cantalapedra hi organitza una cooperativa, un sindicat, una biblioteca, un setmanari, un cor, una reforma agrària, la jornada de vuit hores..., tot el programa obrerista català...

L'humor i la gràcia amb què el pintor Rusiñol escriu les novel·les, i la bondat que hi posa, i la sintaxi i el vocabulari que gasta, i la seva habilitat narrativa, en fan un mestre per a qualsevol que vulgui escriure. El desplegament del

paràgraf, la gradació dels efectes, el domini del que se'n diu el període, és magistral. La seva llengua, a més, ja és el català modern, el que fem servir avui, i això encara és veu més clar ara que ha desaparegut la fal·laç oposició entre modernistes i noucentistes, com a línies literàries. Una altra cosa són les llurs polítiques culturals: en això jo m'estimo mil vegades més la posició rossinyolesca d'anar fent que l'orsiana d'anar dient què s'hauria de fer.